

*Назаренко Л. М., Антюшина О. М.****ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ «НОВОЇ ШКОЛИ»:
У ВИМІРІ НАУКОВОЇ ПОЗИЦІЇ Є. П. ГОЛОБОРОДЬКО**

У статті здійснено аналіз концепції «нової української школи», викладено її ціннісні орієнтири у контексті наукових праць Є. Голобородько.

Сучасний образ вітчизняної школи, місія якої так активно обговорюється останнім часом у наукових колах, має відповідати не лише тенденціям сьогодення, але й утілювати в собі педагогічні цінності, закладені в її основу попередніми поколіннями освітян. Актуальність цієї позиції підтверджується працями В. Андрущенка, Т. Дмитренка, І. Зязюна, С. Клепка, П. Кононенка, В. Кременя, В. Огнев'юка, О. Сухомлинської, Н. Ткачової та ін., де викладено провідні філософські та теоретичні концепції освітньої інноватики, обумовлений відбір і реалізація провідних цінностей в українській освіті.

Ціннісна спрямованість національної освіти знаходить своє відображення в державних стандартах, нормативно-правових актах, покликаних забезпечувати неухильне дотримання принципів гарантування свободи педагогічної діяльності вчителя; моделях і технологіях всебічного розвитку, виховання та соціалізації особистості. Так, авторами концепції «нової української школи» зазначається, що новий «стандарт і його похідні – освітні та навчальні програми, впроваджують розуміння людської гідності як головного концепту демократичної школи, що, з одного боку, розширює рамки професійної свободи вчительства й покладає на нього відповідальність за освітній процес, а з іншого, дає ширший вибір для учнів (наприклад, через індивідуальне профілювання у старшій школі) і теж зобов'язує до відповідальності за власне навчання» [4, с. 8]. Така взаємна довіра та обопільна відповідальність розглядається як механізм налагодження партнерських стосунків між суб'єктами навчально-виховного процесу, утвердженню їхньої людської гідності. Проте на відміну від чіткого визначення ключових компетентностей, які визнано важливим складником системи формування нового змісту освіти, іншим орієнтирам, зокрема ціннісним, уваги приділено недостатньо.

Метою статті є аналіз концепції «нової школи» та виклад ціннісних орієнтирів освіти, сформульованих доктором педагогічних наук Євдокією Петрівною Голобородько.

У вітчизняному стандарті загальної середньої освіти передбачається продукувати орієнтири, класифіковані М. Селігманом і К. Пітерсоном як 24 риси і чесноти, що їх визнали пріоритетними понад 50 країн світу. Це: креативність, цікавість, критичне мислення, любов до навчання, мудрість, відвага, напо-

* © Назаренко Л. М., Антюшина О. М.

ІННОВАЦІЯ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

легливість, чесність, енергійність, любов, доброта, соціальний і емоційний інтелект, співпраця, справедливість, лідерство, уміння пробачати, скромність, розсудливість, самоконтроль, поцінування краси, вдячність, оптимізм, гумор і віра [4]. Однак, якщо освітні «орієнтири розподілені за основними групами – «Відчуваю», «Думаю» та «Дію», що віддзеркалює цілісність особистості, баланс між емоційною (притаманною українській філософії серця), мисленневою та діяльнісною сферами» [4, с. 16], то насамперед на вказаній філософській платформі мають бути сформульовані ціннісні орієнтири української освіти зразка другого десятиліття ХХІ століття. На наш погляд, це додало б розуміння педагогам, не говорячи вже про учнів і батьків, чому саме ті, а не інші компетентності, визначені в концепції «нової школи» як ключові. Як уважає І. Жерносек, ціннісні орієнтири формуються у процесі засвоєння і набуття людиною суспільного досвіду та можуть виявлятися в конкретних цілях, ідеалах, переконаннях, інтересах [3]. На думку В. Громова, вони можуть слугувати одним з індикаторів реального поступу України до європейських стандартів освіти нового тисячоліття [2].

Спробуємо виокремити деякі із ціннісних орієнтацій в освіті у вимірі наукової позиції Є. Голобородько.

Позиція перша: слово як цінність. На думку Євдокії Петрівни слово і мова є найголовнішими засобами самовираження особистості, які як духовний трансформатор перетворюють світ у логічні образи, за допомогою яких людина формує духовний аналог дійсності. Найважливішим засобом виховного впливу Є. Голобородько вважає материнське та батьківське слово, здатне підтримати дитину, налаштувати її на переборення власних страхів, возвеличити її маленькі справи і застерегти від життєвих помилок. Так і вчительське мовлення в шкільні роки дитини має велику педагогічну силу, а тому завжди повинне бути виразним, обміркованим, виваженим, з повагою до учня та визнанням його права на власну думку.

Оскільки невід'ємною ознакою освіченої, всебічно розвинутої людини є висока мовна культура, науковцем формулюється мета освіти – «...научить подрастающее поколение жить в мире разнообразных культур, развитие умения гуманного межличностного и межкультурного общения...» [1, с. 88-93]. Ось так, далекоглядно, від «слова» до виклику сьогодення – полікультурності. Саме тому в державному стандарті «нової української школи» особлива увага відведена такій складовій як мовно-літературна освіта, місія якої полягає у формуванні компетентностей спілкування державною, рідною та іноземними мовами.

Позиція друга: любов до дитини як цінність. Співпрацюючи з такими науковцями як І. Бех і П. Кононенко в пошуку виховних гуманістичних систем, Є. Голобородько наприкінці 90-років ХХ століття ініціює регіональний експеримент з теми «Розбудова української національної школи: школи-родини». Ціннісні орієн-

тири цієї освітньої моделі складають насамперед любов та повага до дитини. Тому її характерними ознаками є: партнерство педагогів і дітей, співпраця педагогічного та батьківського колективів; спрямування родинно-шкільного виховного простору на забезпечення сприятливих соціально-педагогічних умов соціального становлення особистості. Звідси зміст інваріантної частини робочого навчального плану доповнювався громадянсько-знавчими обов'язковими спецкурсами; з ініціативи старшокласників було створено дитячу організацію «Коло шкільних друзів», наукове дитяче товариство «Борисфен», клуб «Дебати»; запроваджено технологію соціального проектування. На базі «школи-родини» працював консультативний пункт для батьків, «Школа майбутнього першокласника»; управління закладом освіти здійснювалося на демократичних засадах, про що свідчить активна діяльність Ради школи. Саме за її підтримки в «школі-родині» уже в той час навчалися діти, які потребували особливих освітніх умов, для яких запроваджувався повний день перебування, надавалися послуги лікувальної фізичної культури, логопедичної корекції тощо. Як критерій ефективності такої виховної системи було встановлено рівень сформованості соціальних і громадянських компетентностей учнів, які знаходять своє відображення в концепції «нової школи». Справжню мудрість освіти педагоги в «школі-родині» вбачають у вмінні вчителів, батьків, громадськості навчити дитину бути щасливою.

Зазначимо, що методологічні засади та практичні надбання «школи-родини», обґрунтовані Є. Голобородько та експериментально перевірені на базі Цюрупинської ЗОШ I-III ступенів № 2 (директори: Назаренко Л. М., Сидоренко І. Л.) та Херсонської ЗОШ I-III ст. № 39 (директор Маренчук О. М.), не втратили своєї актуальності й досі.

Позиція третя: статус педагога як цінність. У вимірі наукових поглядів Є. Голобородько учитель – це громадянин з активною життєвою позицією; це людина, здатна перейнятися радістю та болями іншого; це майстер, для якого педагогічна праця – не тягар, а стимул для щастя й життєвого успіху. Видатний науковець завжди знаходить час для громадської діяльності. Як член-кореспондент АПН України вона бере участь в обговоренні нових концепцій, стандартів, навчальних програм. Працюючи над змістом підручників, Євдокія Петрівна подумки, як учитель, «програє» кожний урок, щоб більш вдало визначити місце і роль учителя, підібрати найефективніші засоби залучення дитини до навчально-пізнавального процесу. Її повага до педагогів старшого покоління і молодих учених є прикладом глибокого визнання соціального статусу «людини з освіти». Тому в її працях з теорії і методики управління загальноосвітніми навчальними закладами належним чином приділяється увага налагодженню партнерських стосунків між адміністрацією та колективом, стимулюванню вчительської праці, підтримці «духу людяності».

Таким чином, висвітлені нами вище позиції Є. Голобородько щодо ціннісних орієнтирів освіти можуть слугувати філософським контентом концепції «нової української школи» нового тисячоліття.

Література:

2. Голобородько Е. П. Взаимосвязанное обучение видам речевой деятельности и вопросы поликультурного воспитания / Е. П. Голобородько // Информационно-методический журнал: Издательство ХДУ. Печатное слово. – 2004. – № 3-8. – С. 4-7.
3. Громовий В. В. Маніфест громадсько-педагогічного руху за «Свободу в освіті» / В. В. Громовий // Управління школою. – 2011. – № 10-12. – С. 2-6.
4. Жерносек І. П. Чинники формування управлінської культури ЗНЗ / І. П. Жерносек // Управління школою. – 2009. – № 26. – С. 2-9.
5. Нова українська школа: основи Стандарту освіти. – Львів, 2016. – 64 с.

Одаїник С. Ф.*

PISA – НЕВІД’ЄМНА ЧАСТИНА СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто деякі аспекти міжнародного моніторингового проекту PISA. Зазначено, що дослідження PISA у 2018 році є надважливим для України, адже воно дасть змогу оцінити, наскільки українські 15-річні учні підготовлені до життя в широкому контексті, виявити сильні та слабкі сторони в їхній освіті.

Міжнародні порівняльні дослідження стали невід’ємною частиною системи оцінювання якості освіти в багатьох країнах світу. Країни, що зацікавлені в участі в таких дослідженнях, можуть обирати одне або декілька досліджень із значного переліку: TIMSS, PIRLS, PISA, CIVIC, ICILS тощо. Усі вони значно відрізняються за направленістю, змістом, організацією й періодичністю. Подібні ці дослідження тим, що всі вони можуть бути використані для вдосконалення освітніх систем, об’єктивної оцінки стану освіти в державі, визначення пріоритетних напрямів розвитку галузі.

У 2016 році Україна долучилася до одного з найбільш масових міжнародних досліджень якості освіти – PISA [2]. Пілотний етап PISA відбудеться у травні 2017 року, у ньому візьмуть участь 3000 учнів, а основний етап – у 2018 році (візьмуть участь 5000 учнів). Метою пілотного дослідження є перевірка якості його підготовки, перевірка валідності та надійності тестів.

Назва дослідження PISA розшифровується як Programme for International Student Assessment (Програма міжнародного оцінювання учнів). Це дослідження створено за ініціативою Організації економічного співробітництва й розвитку (ОЕСР). PISA має надзвичайно точно описані стандарти організації й проведення дослідження та звітування за його результатами.

* © Одаїник С. Ф.